



09.02.24  
Укр.літ

Клас: 9-А, Б  
Вч.: Харенко Ю.А.

**Перші поетичні  
твори баладного та  
елегійного жанрів  
(«Причинна»,  
«Думи мої, думи  
мої...»)**





«Шевченко – це той, хто живе в кожному з нас. Він – як сама душа нашого народу, правдива і щира...Поезія його розлита повсюдно, вона в наших краєвидах і в наших піснях, у глибинних, найзаповітніших помислах кожного, чий дух здатен розвиватись».

О. Гончар



# Пригадаймо !

## «ДАТИ І ПОДІЇ»

1814

1828

1838

1840

1843

1847

1857

1860

1861

Тараса взяли **служкою** до панського двору в село Вільшани. Був козачком у пана Енгельгардта

Відбувся **викуп** з кріпацтва.

Вихід збірки «**Кобзар**»

**Народження** Шевченка в селі Моринці на Київщині.

Шевченко **вперше** приїжджає в Україну.

**Арешт** Т.Шевченка.

**Друк** «Кобзаря» Шевченка - збірки віршів, яку згодом буде знати весь світ.

**Смерть** поета. Поховано в Петербурзі на Смоленському кладовищі.

**Повернення** поета із заслання.





# Періодизація творчості Т.Г.Шевченка

**1837-1843 — рання творчість**

**1843-1847 — період «трьох літ»**

**1847-1857 — період арешту і  
заслання**

**1857-1861 — останні роки життя.**



# Тематика творів раннього періоду творчості Т.Г.Шевченка

- ❖ Роль поета й поезії в суспільному житті («Перебендя»)
- ❖ Трагічна доля жінки-покритки («Причинна», «Катерина»)
- ❖ Героїчне минуле України («Гамалія»)
- ❖ Сирітство і соціальна несправедливість («Тяжко-важко в світі жити...»)



# Балада «Причинна»

Причинна – жінка, якій пороблено, не володіє собою, не тямить себе, не при розумі, іншими словами, божевільна.

## Вправа «Мозкова атака»

- Доведіть , чи є твір «Причинна» баладою?
- Визначити ознаки балади у творі.

*Балада - це ліро-епічний твір фантастичної, історико-героїчної чи соціально-побутової тематики з драматично напруженим сюжетом, що містить фольклорну основу*

Ознаки балади:

Фантастичний сюжет,  
зображення однієї події з життя головного героя,  
фольклорна основа ,  
висока емоційність,  
нетривалий час подій,  
невелика кількість дійових осіб,  
стислість, малий обсяг,  
віршована форма





# Балада «Причинна»

## Особливості назви твору.

Причинна — жінка, яка втратила психічну рівновагу внаслідок того, що їй, за давніми народними уявленнями, «щось пороблено», в даному разі — ворожкою.

## Композиція.

**Експозиція:** пролог, знайомство з дівчиною, яка під впливом ворожіння стала причинною.

**Зав'язка:** очікування героїнею коханого козака, що обіцяв повернутися до неї з походу.

**Кульмінація:** смерть героїв.

**Розв'язка:** епілог (поховання закоханих).



# Балада «Причинна»

**Жанр:** романтична балада.

**Тема:** розповідь про вірне кохання, розлуку і трагічну смерть закоханих.

**Ідея:** возвеличення щирого почуття кохання і водночас засудження жорстокого і злого світу, де неможливо зберегти сильні, чисті, справжні почуття.



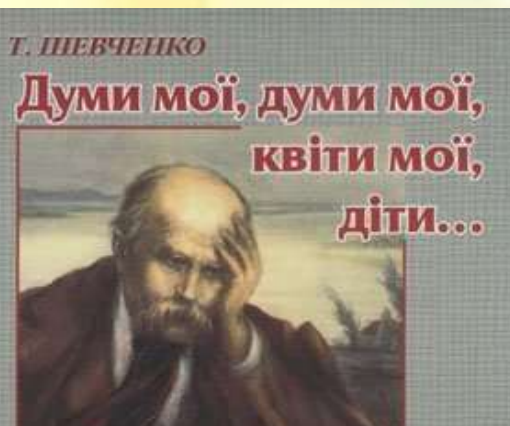


# Лірична пауза

Відомий та дуже популярний в країні співак Артем Півоваров в дуеті з Надією Дорофєєвою на 100-ий день війни в Україні презентували пісню **«Думи» на вірш Тараса Шевченка.**

Сучасна пісня пронизана тугою і сумом за вітчизною витримкою в 183 роки.

**Вірш Тараса Шевченка «Думи мої, думи мої...»**— сповнений сумом за Батьківщиною, автор вболіває за українців, які знаходяться в панській неволі, терплять приниження та знущання.





# «Думи мої, думи мої ...»

Думи мої, думи мої,  
Лихо мені з вами!  
Нащо стали на папері  
Сумними рядами?..  
Чом вас вітер не  
розвіяв  
В степу, як пилину?  
Чом вас лихо не  
приспало,  
Як свою дитину?..  
Бо вас лихо на світ на  
сміх породило,  
Поливали сльози...  
чом не затопили,  
Не винесли в море,  
не розмили в полі?..  
Не питали б люде,  
що в мене болить,

Не питали б, за що  
проклинаю долю,  
Чого нуджу світом?  
"Нічого робить", —  
Не сказали б на сміх...  
Квіти мої, діти!  
Нащо ж вас кохав я,  
нащо доглядав?  
Чи заплаче серце одно  
на всім світі,  
Як я з вами плакав?..  
Може, і вгадав...  
Може, знайдеться  
дівоче  
Серце, карі очі,  
Що заплачуть на сі  
думи, —  
Я більше не хочу.

Одну сльозу з очей  
карих —  
І пан над панами!  
Думи мої, думи  
мої,  
Лихо мені з вами!  
Думи мої, думи  
мої,  
Квіти мої, діти!  
Виростав вас,  
доглядав вас, —  
Де ж мені вас діти?  
В Україну ідіть,  
діти,  
В нашу Україну,  
Попідтинню  
сиротами,  
А я — тут загину.

Там знайдете  
щиру правду,  
І слово ласкаве.  
Там знайдете  
щире серце,  
А ще, може, й  
славу...  
Привітай, же,  
моя ненько,  
Моя Україно,  
Моїх діток  
нерозумних.  
Як свою дитину.





**Елегія** — один із жанрів лірики медитативного (філософського), меланхолічного, почасти журливого змісту ( «Думи мої...» Т. Шевченка)

**Жанр:** громадянська лірика.

**Тема:** звернення Т. Шевченка до своїх дум із сподіванням і вірою у вільне життя співвітчизників.

**Ідея:** тільки впевненість у щасливе життя, наполегливість допоможе змінити соціальний устрій; засудження слабкості, поневірянь, байдужості, що роблять людину рабом.

**Основна думка:** думка про нещасливу долю свого народу не залишає поета протягом усього часу перебування далеко за межами України




# Художні засоби:

**ЕПІТЕТИ      МЕТАФОРИ      ПОРІВНЯННЯ**

**Риторичні звернення**

Карі очі; думи – як свою дитину; Боже;  
Серце рвалося, сміялось; добрим людям;  
козацькая воля; мої думи; думка, як той  
ворон; думи мої; квіти мої, діти; ненько,  
моя Україно; чорнії брови; Дніпр широкий  
– море; могили – море; вишневий сад  
зелений; стали на папері ; моя Україно.



*І на оновленій землі  
Врага не буде, супостата,  
А буде син, і буде мати,  
І будуть люде на землі*



*Т.Г.Шевченко*





# **Домашнє завдання:**

**Прочитати у підручнику період  
ранньої творчості Шевченка  
ст.198-202;  
виконати завдання 6 (з  
будиночком) на ст.203.**

